

ar kultúra fejlődésé-
a hivatásos alkotókat,
amatőrmozgalmaknak.
ó, illetve a Bukarest-
adás című folyóirat
el kíséri munkájukat
szesztesztendő kulturális
mől éve alakult szín-
attunk tudósítást.

Könyvtár épületének
október 28-án tartot-
vényét az Életjel iro-
Szabadkán élő író —
ltán, Galamb János és
yezte. Ez volt az össze-
ő bizottságnak. Azóta
nagy előadást és száz-
adtak az irodalom- és
ségnek.

ult meg az Életjel ke-
Művészetbaráti Kör.
étre, hogy az éldűjság
gyenek szert, évi tizen-
lásával és lebonyolítá-
nyitvánc szereplést, s
k a többi rendezvény-

hogy az Életjel műn-
ként megkezdte műkö-
ezső Irodalmi Színpad.
ínpad néven ismertük.
e művek szerepeitek.
dást tartottak, s az
ban hazai, jugoszlávial
vonásokat adják elő.
tjel könyvkiadói tény-
atukat: 1968 november-
s ez a kiadói tényke-
élyesedett: az Életjel
bővült. A kiskönyvek
rmincegy, a nagyobb
vek megjelölés alatt
nyagta el a nyomdát.
ban a szabadkai, s
oszláviai magyar mű-
dási tárgya, különösen
eretlen vonatkozások
letje. Könyvek ugyan-
elenéhez fűződő, hely-
mentum jellegű műve-

ak nevezhető tevékeny-
fogva amatőr jellegű.
lig több mint tízezer
akad író, művész tarto-
lább egyszer ne lépett
ken a műsoros esteken.
százezer ember látta
hiszen némelyik ren-
kétezer főnyi közönsé-

nt tíz évvel ezelőtt is
lásokat (például Veljko
alkalmából), az utób-
vát és szerb fiatalok is

polított idej műsorok is
kot is érvényre juttat-
ő előadás... a további

Duczynska Ilona

1897–1978

A most elhunyt Duczynska Ilona forradalmárpályája a zimmerwaldi határozatok magyarországi érvényre juttatásával, a Galilei-körben való részvétellel, az 1917-es háborúellenes tüntetések szervezésével, az 1918. januári általános sztrájk előkészítésével kezdődött. Szellemi bevezetője a munkásmozgalomba Szabó Ervin volt; tőle vette át mindenképp elhatározottan ellenszenvét a szociáldemokrata párt² bürokráciával szemben. Háborúellenes tevékenységéért a hadbírósg két és fél évi börtönre ítélte; börtönéből az őszirózsás forradalom szabadította ki. A Tanácsköz-
lársaság leverése után Bécsbe emigrált. 1927-ben az osztrák szociáldemokrata párt-
ban baloldali ellenzékét szervezett. A Republikanischer Schutzbund 1934-es fel-
kelése idején, majd az illegitimitásba szorított Schutzbundnál, a Schutzbund sajtójánál
dolgozott. Húszas évekből forradalmi publicisztikájára a Népszabadság 1978. április
28-i számában Almási János hívta fel a figyelmet, s közölt belőle mutatványt.
Amikor Angliába kényszerült tovább emigrálni, eredeti fizikusi képzettségét az
angol légvédelem szolgálatába állította, politikailag pedig Károlyi Mihály mellett
tevékenykedett. A háború után is figyelemmel kísér minden forradalmi mozgalmat.
Könyvét, amely — rövidített változatban — magyarul is megjelent, a „kommunis-
táknak, szocialistáknak, minden ország gerilláinak, minden vallás hívőinek” aján-
lotta, „akik a társadalmi és nemzeti forradalom törtélen hitében éltek és haltak”.

Lengyel József „a forradalom nagymamájának” nevezte, „a hőskor lelkes és
lelkesítő jelképének”, akitől semmi nem idegen, ami emberi, és akiből csak egyet-
len tulajdonság hiányzik, „a gyávaságból eredő félelem” (Az őszinteség lépcsőin,
Budapest 1974. Magvető 177—8. o.). Akik személyesen ismerték, azok ugyanezzel,
a proletárforradalmat szellemi-lelki karakterében megőrző személyiségnek ajánlott
meleg-megilletődött hangon beszélnek róla. Aki nek személyes kapcsolatuk nem
volt vele, azok egy néhány évvel ezelőtti televíziós műsorából, a Történelmi Szemle
1958. 1—2. számában közölt, az 1918-as általános sztrájkot és annak személyes-
szellemi előzményeit felidéző visszaemlékezéséből alkothatnak maguknak képet róla
— és persze legnagyobb terjedelmű visszalapozható személyes megnyilatkozásából,
könyvéből, amely magyarul a Bécs — 1934 — Schutzbund címet kapta.

A könyvet, amely történezmunka, de amely Duczynska Ilona személyiségének
bélyegét is magán viseli, a történetírás szempontjából a szakkritika behatóan ele-
mezte. De ez a könyv, a szakmai vonatkozásokon túl — annak ellenére, hogy szemé-
lyes momentumokról nem esik benne szó — szolgáltatja az olvasónak azt a moti-
vumot is, amely személyes ismerőseit és azokat, akik személyére odafigyeltek, eny-
nyire láthatóan lebilincselte. Ez a motívum a közvetlen demokrácia követelése, amely
az első történelmi impulzust valószínűleg még Szabó Ervintől kapta, a szociálde-
mokrata roálpolitika és bürokrácia elutasításából, a következő pedig a személyi
kultusz tapasztalataiból. Ez a forró hit a proletárdemokráciában és az ehhez kap-
csolódó messianisztikus szektarianizmus a Schutzbund-könyvben a történetírói kéz
kissé túlzott vagy kissé bizonytalanabb tonusú hozta magával. De egy olyan
személyiség alapvonása egyben, amelynek „legerősebb tulajdonságai a hűség, a bi-
zalom, a gondoskodó aggodás” (Lengyel József) — a forradalom ügye iránt.

A Duczynska Ilona halála alkalmából megjelent megemlékezések, személyiségé-
nek kialakult aurája, könyvének magyar megjelentetése olyan mozzanatokként
tűnnek föl, melyekben mintha lassan érvényre jutna az a felismerés, hogy a for-
radalmi munkásmozgalomnak érdeke, hogy objektíven, történetileg tekintsen visz-
sza olyan nagyságaira is, akikkel egyben-másban vitatkozott, vitatkozhat a kor és
az utókor.

M. M.

és Balázsovits Lajos előadástje. Május folya-
mán emlékezik meg az Életjel a 85 éves Mi-
roszlav Krleža munkásságáról. Május 29-én dr.
Borány Bélának, a Tisza mentén gyűjtött
népballadákat bemutató estjére kerül sor, a
csókai asszonykórus közreműködésével. (...)

(Fehér Ferenc; Magyar Szó, 1978. május 7.)

(...) A marosvásárhelyi Augustus 23. Bú-
torgyár színjátszói évek óta szívesen látott
vendégek a megye számtalan községének mű-
velődési otthonában. Olyannyira, hogy —
akárcsak a hivatásos színház — nemegyszer
meghívó levelet kapnak egyik-másik „kiszál-
láshelyükről” újabb vendégszereplésre. Való-
ságos hálózat alakult ki falusi vendéglátók-
ból (...)

Csávossy György és Komzsik István komé-
diáját. A fület Magyar Gergely, a Marosvá-
sárhelyi Állami Színház művészenek szakmai
irányításával tanulták be, és az üzemi elő-
adásokon kívül a környékbeli közelebbi-tá-
volabbi falvak művelődési otthonainak pó-
diუმán is osztatlan sikert arattak vele. A da-
rab falusi környezetben játszódik, a népi víg-
játékok hangnemében pellengérezki a gon-
dolkodásbeli, erkölcsi fonákosságokat, s a komi-
k... a további

tartják Jaroslav Hasek világhírű regényének
dramatizált változatát, a Szejket. (...)

De hogyan is választják ki a darabokat?
Színházi előadásokat néznek meg, az üzemi
könyvtárban drámaköteteket forgatnak, míg
közös elhatározásra meg nem születik a dön-
tés. (A Szejk szövegét például a temesvári
színházról kapták meg.) Majd elkezdődnek a
próbák. (...) Körülbelül három hónap telik el,
amíg egy előadás színpadra kerül. Egy-két vi-
déli vendégszereplés után mutatják be itthon
az üzemben, a kollégák számára. (...)

Hogyan tervezik és hogyan oldják meg a
díszleteket (...): „Mi nem csokoládégyárban
dolgozunk; magam is asztalos vagyok a II.
részlegben. Leülünk, számba vesszük a darab
számára szükséges kellékeket; szék, asztal,
tükör stb. hamar elkészül egy bútorgyárban.
(...) Még gongunk is van. Egy régi körfűrész
alakítottunk át, s az előadások kezdetét há-
rom gongütéssel jelezzük.” (...)

Másolják-e a hivatásosokat, vagy önálló
utat keresnek? — „Másolni nem szabad —
hangzik a határozott válasz. — Az olvasott
drámák alapján megpróbáljuk a figurák kül-
ső-beelső alakját fölvezetni, és annak megfele-
lően eljátszani. Ki-ki otthon foglalkozik a
szerepével, az önképzés szabad időben egyé-